

ременности и широко используется в разных отраслях права.

This article examines the conceptual provisions category «contract» as a source of legal norms. Found that the concept of the contract is known to almost all modern legal systems and is widely used in various fields of law.

Література

1. Договорное право. Кн. 1. Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — Изд. 3-е, стер.
2. Адміністративне право України / за заг. ред. Б. Кравченка. — К. : Основи, 2002. — 335 с.
3. Гражданское право Украины : учеб. для вузов системы МВД Украины. В 2 ч. Ч. I / А. А. Пушкин, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка [и др.] ; под ред. А. А. Пушкина, В. М. Самойленко. — Х. : Ун-т внутр. дел ; «Основа», 1996. — 440 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / редкол.: В. Б. Авер'янов (голова). — К. : Юрид. думка, 2004. — С. 294.
5. Мясин А. А. Нормативный договор как источник права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А. А. Мясин. — Саратов, 2003.
6. Мясин А. А. Нормативный договор как источник права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А. А. Мясин ; науч. рук. Н. И. Матузов. — Саратов, 2003. — 29 с.
7. Горовцев А. М. Суцність міжнародного права // Журнал Министерства юстиции. — 1911. — № 7. — С. 242 ; Коркунов Н. М. Международное право / Н. М. Коркунов. — СПб., 1886. — С. 111–112.
8. Бирюков П. Н. Международное право : учеб. пособие / П. Н. Бирюков. — М. : Юристъ. 1998.
9. Международное право : учебник / МГИМО ; отв. ред.: Ю. Н. Колосов, В. И. Кузнецов. — М., 1995.
10. Вилкова Н. Г. Договорное право в международном обороте / Н. Г. Вилкова. — М. : Статут, 2004.
11. Цивільне право України : підручник. В 2 т. Т. 1 / [Є. О. Харитонов, О. В. Дзера, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. — Х. : Одіссей, 2008. — 832 с.
12. Брагинский М. И. Договорное право: Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 1997. — С. 10.
13. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. — М. : Госюриздат, 1975. — С. 26–27.

УДК 342.9

А. Осадчий,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО КАТЕГОРІЙ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ, ВІДНЕСЕНИХ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Судовий захист прав, свобод та інтересів здійснюється при відправленні правосуддя різними судами у формі відповідних судових процедур. Розмежування компетенції між судами щодо

здійснення правосуддя по розгляду різних категорій справ закріплено на законодавчому рівні і виступає гарантією права на ефективний судовий захист. При цьому окремі аспекти визначен-

ня змісту, зокрема, судової адміністративної юрисдикції, відмежування її від інших судових юрисдикцій на сьогодні залишаються нез'ясованими, хоча значна увага дослідженню цього інституту й приділяється у працях таких вчених, як С. В. Ківалов, І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда, В. Г. Перепелюк та ін.

Судова адміністративна юрисдикція законодавчо пов'язується здебільшого із публічно-правовими спорами. Публічно-правовий спір можна визначити як втілене в юридично значущих діях сторін протиріччя щодо реалізації прав, свобод, інтересів, повноважень у публічно-правових відносинах, а також щодо реалізації публічно-владних (в т.ч. управлінських) функцій та пов'язаних з ними прав, свобод, інтересів поза конкретними правовідносинами. При цьому предметом судової адміністративної юрисдикції виступають не усі публічно-правові спори. Для визначення публічно-правових спорів, які віднесено до адміністративної юрисдикції, відмежування їх від публічно-правових спорів, що вирішуються у рамках інших судових процедур, законодавцем у КАС України використано три критерії [1]:

1) визначено сферу публічно-владної діяльності, із здійсненням якої пов'язані публічно-правові спори, що вирішуються у порядку адміністративного судочинства. Відповідно до ч. 1 ст. 17 КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку із здійсненням владних управлінських функцій. Тобто такі спори пов'язані із публічним управлінням, як одним із різновидів діяльності органів публічної влади, через який реалізується, перш за все, виконавча влада та місцеве самоврядування. Публічно-правові спори, що виникають при здійсненні інших видів публічно-владної діяльності (таких як законотворчість та правосуддя), до адміністративної юрисдикції не віднесено. У зв'язку з тим, що формування органів публічної влади шляхом виборів, проведення референдуму, припинення повноважень народних депутатів України тощо не пов'язано з законотворчою діяльністю парламенту,

із відправленням правосуддя, спори, що виникають з таких правовідносин, також віднесено до адміністративної юрисдикції;

2) визначено перелік основних категорій публічно-правових спорів, на які поширюється адміністративна юрисдикція (ч. 2 ст. 17 КАС України);

3) визначено перелік категорій публічно-правових спорів, на які не поширюється адміністративна юрисдикція (ч. 3 ст. 17 КАС України). Окремі категорії публічно-правових спорів, які не віднесені до адміністративної юрисдикції, визначено й іншими законами.

Отже, без з'ясування, зокрема, сутності основних категорій публічно-правових спорів, віднесених до адміністративної юрисдикції в багатьох випадках неможливим є визначення належної судової юрисдикції для вирішення певного правового спору. Саме цій проблемі й присвячена стаття.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають справи за адміністративними позовами фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Оскарження означає звернення за захистом прав, свобод та інтересів до вповноваженого органу (суду), якщо особа вважає, що їх порушено суб'єктом владних повноважень (органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою чи службовою особою, іншим суб'єктом при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень). Отже, рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень у випадках, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 17 КАС України, перевіряються судом тільки у зв'язку з порушенням конкретних суб'єктивних прав, свобод чи інтересів особи.

Найчастіше права особи порушуються рішеннями суб'єкта владних повноважень. Під рішеннями суб'єкта владних повноважень, згідно з КАС України,

розуміються його нормативно-правові та індивідуальні акти. До нормативно-правових відносяться акти, що містять норми права (встановлюють, змінюють чи скасовують їх), тобто абстрактні правила поведінки, що не адресовані конкретним особам (мають неперсоніфікований характер) і розраховані на неодноразове застосування. Такі акти створюють юридичну основу для виникнення, зміни чи припинення правовідносин. Правові акти індивідуальної дії є результатом правозастосовної діяльності, містять приписи з конкретних питань щодо конкретних осіб (особи), їхня дія вичерпується, як правило, одноразовим виконанням. Такі акти виступають юридичними фактами, що встановлюють, змінюють чи припиняють правовідносини. Слід також додати, що різновидом ненормативних правових актів, поряд із правовими актами індивідуальної дії, виступають також інтерпретаційні правові акти (акти офіційного тлумачення права). За загальним правилом такі акти мають допоміжний характер, не маючи самостійного значення, адже діють у єдинстві з тим правовим актом, зміст якого вони роз'яснюють. Але вбачається, що у деяких випадках, якщо такі акти вчиняють самостійний вплив на права, свободи, інтереси, обов'язки учасників правовідносин, зважаючи на норму ч. 2 ст. 55 Конституції України, якою гарантується право на оскарження в суді, зокрема, й рішення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб без жодних обмежень щодо їх різновидів, інтерпретаційні правові акти можуть оскаржуватися до суду окремо від тих правових актів, на роз'яснення яких вони спрямовані.

Права особи можуть бути порушені і діями суб'єкта владних повноважень, без видання правового акта, а також у результаті його бездіяльності. Дією суб'єкта владних повноважень є активна форма поведінки, яка може мати вплив на права, свободи, інтереси, обов'язки фізичних та юридичних осіб та не оформлюється правовим актом (наприклад, адміністративне затриман-

ня особи, неправильний перерахунок пенсії тощо). Бездіяльністю суб'єкта владних повноважень є пасивна форма поведінки, пов'язана з невчиненням дій, які він повинен вчинити, яка може мати вплив на права, свободи, інтереси, обов'язки фізичних та юридичних осіб (наприклад, зволікання, часто свідоме, з вирішенням певного питання щодо фізичної чи юридичної особи, віднесеного до компетенції суб'єкта владних повноважень, у встановлений строк).

Оскільки до змісту владної управлінської функції відноситься діяльність уповноваженого суб'єкта, що спрямована на виконання законодавства і безпосередньо не пов'язана зі здійсненням правосуддя чи прийняттям законів, до юрисдикції адміністративних судів віднесено розгляд справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності судів, їхніх посадових та службових осіб, що не пов'язані із здійсненням судочинства (і, виходячи з цього, оскарження яких не віднесено до відповідних судових юрисдикцій).

Відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають спори, що виникають з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Публічна служба — це професійне виконання громадянином України, який заміщує публічні посади в державних органах, органах місцевого самоврядування та їх апараті, своїх службових повноважень щодо забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб (проф. Л. Р. Біла-Тіунова). Законодавець, надаючи у п. 15 ч. 1 ст. 3 КАС України визначення публічної служби, фактично наводить перелік видів діяльності, які складають публічну службу. Отже, до різновидів публічної служби відносяться: діяльність на державних політичних посадах; професійна діяльність суддів; державна служба; альтернативна (невійськова) служба; служба в органах місцевого самоврядування.

Адміністративна юрисдикція поширюється на усі спори, що виникають

з відносин публічної служби — на спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, зокрема й спори щодо відмови у прийнятті громадянина на публічну службу, про поновлення на посаді, про стягнення заборгованості із заробітної плати тощо [2].

Відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень. Такі спори ще називаються компетенційними спорами [2]. У найбільш загальному розумінні компетенцію суб'єктів владних повноважень становлять їхні повноваження, у тому числі й делеговані. Під делегованими повноваженнями розуміються повноваження органу державної влади, органу місцевого самоврядування, якими наділено іншого суб'єкта, при цьому орган, який делегував такі повноваження, зберігає контроль за здійсненням таких повноважень. Делегування повноважень може відбуватися як на підставі припису закону, так і на підставі адміністративного договору, якщо можливість укладення таких договорів передбачена законом. Треба зазначити, що якщо компетенційний спір пов'язаний із таким адміністративним договором, він підпадатиме також й під ознаки ще одної категорії спорів, на які поширюється адміністративна юрисдикція і які будуть розглянуті нижче, — спорів з приводу адміністративних договорів.

До компетенційних спорів належать не будь-які публічно-правові спори, що виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими чи службовими особами, а ті, що виникають саме з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, тобто пов'язані із конкурсуванням повноважень, втручанням у компетенцію іншого органу та ін. Отже, підставою звернення до адміністративного суду для розв'язання компетенційного спору є виникнення конфлікту на основі реалізації управлінських функцій

між суб'єктами владних повноважень [3]. Компетенційні спори можуть виникати внаслідок різного тлумачення правових норм, якими визначено компетенцію суб'єктів владних повноважень, існування певних законодавчих колізій щодо визначення та розмежування компетенції суб'єктів владних повноважень, як результат зловживань, що виявляються у формі привласнення повноважень або перевищення власних повноважень тощо [2]. Відповідно позивачем у компетенційному спорі виступає суб'єкт владних повноважень, якщо він вважає, що інший суб'єкт владних повноважень — відповідач своїм рішенням або діями втрутився у його компетенцію або що прийняття такого рішення чи вчинення дій є його прерогативою [2].

Сучасна демократична модель побудови публічної влади зумовлює функціонування деяких державних органів, які ієрархічно не підпорядковані вищестоячим органам державної влади, а також і здійснення місцевого самоврядування, у тому числі через формування і діяльність відповідних органів. На розгляд адміністративного суду найчастіше передаються якраз компетенційні спори між тими суб'єктами владних повноважень, які не є підпорядкованими одому вищестоячому органу, наприклад, це спори між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, особливо щодо здійснення делегованих повноважень. Хоча адміністративна юрисдикція поширюється і на спори, які виникають і між органами, які є підпорядкованими вищестоячому органу, наприклад, між двома міністерствами. Інша річ, що здебільшого такі конфлікти оперативно розв'язуються вищестоячими органами і тому не потребують вирішення адміністративним судом.

Залежно від суб'єктного складу виділяють такі різновиди компетенційних спорів: 1) спори між державними органами та органами (посадовими особами) місцевого самоврядування; 2) спори між органами місцевого самоврядування; 3) спори між органами (посадовими особами) місцевого самоврядування

та органами самоорганізації населення; 4) спори між іншими суб'єктами владних повноважень [2].

Відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів.

Договірне регулювання відносин сторін відомо як приватному, так і публічному праву. Договір визначається як угода сторін, що спрямована на виникнення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків та має такі основні ознаки: добровільність укладення, тобто свобода волевиявлення сторін; рівність сторін договору; досягнення сторонами згоди з усіх істотних умов договору; еквівалентний характер; взаємна відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором; забезпечення договору правовим примусом [4].

Відмінності публічно-правових договорів від приватноправових полягають у предметі, суб'єктах та самому змісті таких договорів [5]. Предметом публічно-правового договору є відносини владного характеру, які втім припускають узгодження волевиявлення сторін. Суб'єктами (сторонами) публічно-правового договору є суб'єкти публічно-владних повноважень (принаймні хоча б один з них). Зміст публічно-правового договору обумовлюється тим, що права і обов'язки його сторін мають передбачуваний характер, що зумовлений компетенцією сторони та впливом імперативного методу правового регулювання, яким виключається можливість вільного визначення сторонами умов договору — сторони не можуть відступити від положень публічно-правових норм і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Реалізуються права і обов'язки сторін публічно-правового договору у публічно-правових відносинах.

Адміністративний договір є різновидом публічно-правових договорів. Критерієм відокремлення адміністративних договорів від інших публічно-правових

договорів, у контексті КАС України, слугує не галузева належність правових норм, на яких він базується, а то, що він слугує формою реалізації повноважень, що впливають з управлінських функцій суб'єктів владних повноважень. Тобто адміністративні договори укладаються задля реалізації функцій публічного управління. КАС України (п. 14 ч. 1 ст. 3) визначає адміністративний договір як дво- або багатосторонню угоду, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди. Втім, наведене легальне визначення адміністративного договору не завжди дозволяє відокремити адміністративний договір від інших договірних форм регулювання правовідносин, що обумовлює необхідність визначення низки характерних ознак адміністративного договору. До таких характерних ознак відносяться:

— предметом адміністративного договору є публічно-управлінська діяльність, адже такі договори укладаються, як вже зазначено, у сфері публічного управління, безпосередньо пов'язані з управлінськими функціями відповідного суб'єкта владних повноважень (мають на меті їхню реалізацію);

— адміністративний договір спрямований на реалізацію публічного інтересу. При цьому, оскільки публічні інтереси у тій чи іншій мірі задовольняються й приватно-правовими засобами, під публічними інтересами у данному випадку маються на увазі інтереси держави та інтереси місцевого самоврядування [6];

— адміністративний договір виступає правовою формою діяльності суб'єктів владних повноважень (хоча підставою для укладення адміністративного договору виступає, як правило, правозостосовчий акт суб'єкта владних повноважень). Можливість реалізації повноважень у формі укладання певних адміністративних договорів має бути передбачена у нормативних актах (законах), що визначають компетенцію суб'єкта владних повноважень;

— хоча б однією із сторін адміністративного договору виступає саме суб'єкт владних повноважень;

— адміністративний договір породжує права та обов'язки сторін у сфері публічного, а не приватного права. Умовами адміністративного договору визначаються права та обов'язки інші за своєю природою, ніж ті, що можуть приймати сторони внаслідок спільного погодження в межах цивільного правового поля [7]. Адже такі права та обов'язки реалізуються у публічно-правових відносинах, породжують зміни в правовому становищі інших суб'єктів публічного права тощо;

— адміністративний договір ґрунтується на нормах публічного, насамперед адміністративного, права, хоча щодо адміністративних договорів субсідіарно застосовуються і норми приватного права, особливо з урахуванням того, що на сьогодні відсутні нормативно закріплені загальні вимоги щодо порядку укладення умов таких договорів.

Незважаючи на те, що у практиці вітчизняного публічного управління адміністративні договори на сьогодні й не набули особливого поширення, низкою правових, насамперед законодавчих, актів передбачено можливість укладання різних адміністративних договорів. Їх можна поділяти на різновиди за декількома критеріями. Насамперед, за юридичними властивостями виділяють адміністративні договори, що мають нормативний та індивідуальний характер. Нормативні адміністративні договори, на відміну від адміністративних договорів, що мають індивідуальний характер, встановлюють правила тривалої дії не тільки для сторін договору, а й для широкого кола суб'єктів. До нормативних адміністративних договорів можна віднести, зокрема, договори між органами місцевого самоврядування щодо перерозподілу між собою, з урахуванням місцевих умов і особливостей, окремих повноважень (ч. 7 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р.). За змістом серед адміністративних договорів можна

виділити: договори про компетенцію (розмежування чи делегування повноважень), до яких відносяться, зокрема, й вищезгадані договори між органами місцевого самоврядування про перерозподіл окремих повноважень; договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування (ст. 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010 р.); договори про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) платника податків (ст. 100 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р.); договори про міжбюджетні трансферти (про передачу коштів з одного бюджету до іншого) (ст. ст. 93, 101, 104, 106, 107 Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 р.); договори щодо усунення порушень банківського законодавства (п. 3 розділу II Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 17 серпня 2012 р. «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства») та ін.

Необхідно мати на увазі, що суб'єкти владних повноважень укладають крім адміністративних договорів і приватноправові договори, що засновані на вільному волевиявленні за відсутності адміністративного підпорядкування і є підставою виникнення приватноправових відносин між їх сторонами. Такі договори можуть укладатися суб'єктом владних повноважень як на виконання своїх владних функцій (наприклад, договори оренди державного та комунального майна, договори купівлі-продажу державного та комунального майна у процесі приватизації), так і можуть бути безпосередньо не пов'язані із реалізацією таких функцій (наприклад, про закупівлю продукції чи оренду чи інше використання майна для потреб самого суб'єкта владних повноважень).

За правилами адміністративного судочинства вирішуються спори щодо адміністративних договорів, пов'язані як з їх укладанням, виконанням, так і з припиненням, скасуванням чи визнанням нечинними таких договорів.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України. Відповідачами у таких справах виступають громадянин України, іноземці чи особи без громадянства, об'єднання громадян, юридичні особи, які у спірних правовідносинах не є суб'єктами владних повноважень [8]. З огляду на те, що завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ (ч. 1 ст. 2 КАС України), за загальним правилом, відповідачем в адміністративній справі виступає саме суб'єкт владних повноважень. Проте захист прав, свобод та інтересів особи здійснюється адміністративним судом і у випадках, коли така особа є відповідачем за позовом суб'єкта владних повноважень. Адже такі справи пов'язані із реалізацією т. з. «втручальних повноважень», тобто з судовим санкціонуванням вчинення певних дій, які пов'язані з реалізацією компетенції суб'єкта владних повноважень та тягнуть суттєве обмеження прав та законних інтересів особи, у тому числі через покладення на неї обтяжливих обов'язків. У цьому випадку суд здійснює попередній контроль за діями, якими суттєво зачіпаються права осіб. Законодавцем презумпована наявність у випадку реалізації таких повноважень публічно-правового спору з огляду на те, що особа може заперечувати самі правовідносини, які є передумовою для вжиття примусових заходів. Саме цим відрізняються спори цієї категорії від справ особливого провадження

адміністративного процесу, в яких спір відсутній.

Пред'явити адміністративний позов до особи суб'єкт владних повноважень може тільки у випадках, встановлених Конституцією та законами України. Цих випадків на сьогодні налічується декілька десятків. Слід зазначити, що коло таких справ поступово повинно зменшитися. Оптимальною уявляється модель, коли орган приймає рішення і особі надається певний час для його оскарження. І лише після закінчення строку оскарження, якщо адміністративний позов не пред'явлений, рішення можна виконувати примусово. Така модель доцільна, зокрема, щодо застосування так званих адміністративно-господарських санкцій, які зараз змушені застосовувати адміністративні суди. Її реалізація вимагає не змін до КАС України, а суттєвої ревізії матеріального законодавства.

Відповідно до п. 6 ч. 2 ст. 17 КАС України за правилами адміністративного судочинства суди розглядають спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Особливістю таких спорів є те, що хоча б однією стороною в них є учасник виборчого процесу чи процесу референдуму. При цьому, зважаючи на особливості правовідносин, що складаються під час виборчого процесу або процесу референдуму, у деяких з таких спорів жодна сторона може не відповідати ознакам суб'єкта владних повноважень (наприклад, один з кандидатів в депутати місцевої ради може оскаржувати дії іншого кандидата).

До спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, відносяться справи: 1) щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій; 2) щодо уточнення списку виборців; 3) щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації, які порушують

законодавство про вибори та референдум; 4) щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії (блоку місцевих організацій партій), їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу.

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що врахування наведених особливостей розглянутих категорій публічно-правових спорів сприятиме правильному визначенню відповідної судової юрисдикції для розгляду конкретної справи, а отже і ефективному судовому захисту порушених прав, свобод та інтересів.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне судочинство, компетенція адміністративних судів, судова адміністративна юрисдикція, юрисдикція адміністративних судів, публічно-правовий спір, адміністративний договір.

Стаття присвячена характеристиці основних категорій публічно-правових спорів, віднесених до адміністративної юрисдикції, що визначені у ч. 2 ст. 17 КАС України.

Статья посвящена характеристике основных категорий публично-правовых споров, отнесенных к админис-

тративной юрисдикции, определенных в ч. 2 ст. 17 КАС Украины.

The article investigates the main categories of public legal disputes, related administrative jurisdiction.

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. комент. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди. — Вид. 2-ге, допов. — К. : Юстініан, 2009. — С. 129.
2. Там само. — С. 136.
3. Писаренко Г. М. Розгляд адміністративними судами спорів між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали Міжнар. наук. конф. (Одеса, 30 листоп. 2012 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — О. : Фенікс, 2012. — Т. 2. — С. 31.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / редкол.: В. Б. Авер'янов (голова). — К. : Юрид. думка, 2004. — С. 291–292.
5. Там само. — С. 292.
6. Кубко Є. Б. Про деякі аспекти природи адміністративно-правових договорів / Є. Б. Кубко, І. Л. Самсін // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 4. — С. 45–46.
7. Там само. — С. 46.
8. Кодекс адміністративного судочинства України... — С. 138.